

BANK W NASZEJ CODZIENNOŚCI

*– EDUKACJA FINANSOWA DLA UCZNIÓW
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ*

Projekt realizowany
z Narodowym Bankiem Polskim
w ramach programu edukacji ekonomicznej

NBP

Narodowy Bank Polski

Wstęp

Drogi Uczniu, zestaw kart pracy, który otrzymałeś pozwoli Ci zrozumieć pojęcia dotyczące edukacji finansowej i jednocześnie odnaleźć się w dorosłym życiu, kiedy będziesz zmagać się z codziennymi trudnościami. Jako autorki chciałybyśmy, aby Twoje uczestnictwo w zajęciach, warsztatach oraz wycieczkach do instytucji bankowych, przyczyniło się do wzrostu Twojej świadomości i odpowiedzialności przy podejmowaniu decyzji finansowych, a w tym zarządzaniu budżetem domowym. Każda z kart pracy wprowadzi Cię w inną tematykę dotyczącą rachunków matematycznych, zwrotów i pojęć używanych na co dzień, pojęć dotyczących bankowości, a nie zawsze zrozumiałych teraz dla Ciebie.

Wyróżniłyśmy najważniejsze tematy odnoszące się do codziennych sytuacji:

- 1) *Skąd się wzięły pieniądze?*
- 2) *Banknoty i monety*
- 3) *W banku*
- 4) *Oszczędzanie*
- 5) *Waluta EURO*
- 6) *Wydawaj z głową! Jak planować wydatki?*
- 7) *Budżet domowy*
- 8) *A może własna działalność gospodarcza?*
- 9) *Podatki*
- 10) *Podsumowanie*

Na końcu każdego zestawu zadań znajdują się miejsce na Twoją samoocenę. Jest to chwila refleksji dla Ciebie, oceń swoją pracę na zajęciach zamalowując koło odpowiednim kolorem. Oznaczenia kół są następujące:

Uwaga! Nudziłem się,
bo zajęcia były dla
mnie trudne!

Było ciekawie,
ale muszę jeszcze
powtórzyć.

Było super!!!
Zajęcia przydadzą
mi się w przyszłości.

Mamy wielką nadzieję, że w przyszłości będziesz mógł odnieść się do tych „wirtualnych” dziś dla Ciebie sytuacji a przez udział w Projekcie - „Bank w naszej codzienności” - decyzje dotyczące gospodarowania pieniędzmi staną się łatwiejsze.

Życzymy powodzenia!

Jadwiga Greszta, Barbara Kawa
– nauczyciele matematyki w Zespole Szkół im. UNICEF w Rzeszowie

Skąd się wzięły pieniądze?

Dziś dowiesz się:

- kiedy i gdzie powstały pieniądze,
- co to jest umowa o pracę i co powinna zawierać,
- co to jest wynagrodzenie netto i brutto.

Źródło: <http://hafciarki.com.pl/index.php?id=finansacja>

Zadanie 1

Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania poniżej.

Krótką historią pieniądza¹

Powstanie pieniądza związane jest ze zmianami zachodzącymi w rozwijających się społecznościach ludzkich. W takich grupach każdy człowiek miał swoje zadanie, czyli swoją pracę na której znał się lepiej niż inni. Był specjalistą w swojej dziedzinie. Na przykład ktoś, kto zajmował się wytwarzaniem narzędzi, potrzebował w swojej pracy materiałów do ich wykonania. Wymieniał się więc na nie z kimś, kto zajmował się pozyskiwaniem tych materiałów. Był to handel wymienny - **towar za towar**.

Z czasem ludzie zauważyli potrzebę pojawienia się uniwersalnego środka płatniczego.

W starożytnych Chinach około trzech tysięcy lat temu było to zboże. W innych regionach świata takim nietypowym dla nas środkiem płatniczym były zwierzęta hodowlane (np. bydło).

Później ludzie zauważyli, że prościej byłoby gdyby towary wymieniane były na wartościowe kruszce takie jak złoto, srebro czy miedź. Takimi monetami posługiwali się Grecy i starożytni Rzymianie. Stąd już tylko krok do dzisiejszych monet. Banknoty, czyli pieniądze papierowe pierwszy raz pojawiły się w Chinach w IX w. n.e. Kupcy podróżujący po kraju narażeni byli na ataki rabusiów. Aby uniknąć utraty majątku swoje monety składali w specjalnych instytucjach w **depozyt**. Tam dostawali kwit (banknot) potwierdzający wysokość zostawionego majątku. Po okazaniu takiego banknotu, ten kto go wydał miał obowiązek wypłacić należność w monetach.

¹ Tekst opracowano na podstawie informacji ze strony internetowej:
http://www.wilanow-palac.pl/historia_pieniadza_co_bylo_na_poczatku.html

Pytania do tekstu:

Co to jest handel wymienny?

Z czego początkowo robiono monety?

Kto i dlaczego wymyślił banknoty?

Co oznacza pojęcie depozyt?

Pracownik za wykonaną pracę otrzymuje pieniądze czyli wynagrodzenie. Wcześniej jednak musi umówić się z pracodawcą w kilku punktach:

- stanowiska pracy oraz zakresu obowiązków czyli jaką pracę ma wykonywać,
- wymiar czasu pracy,
- gdzie ma wykonywać tę pracę,
- czas trwania umowy,
- wysokość wynagrodzenia, premii i dodatków do wynagrodzenia,
- sposób rozwiązania umowy.

Zadanie 2

Pan Jan Nowak z wykształcenia stolarz, niedawno przyprowadził się do Rzeszowa. Zamieszkał na ulicy Klonowej 9 i rozpoczął poszukiwania pracy. W firmie *MEBLE DLA CIEBIE* pana Romana Rzemieślnika miał przycinać arkusze drewna. Pracę miał rozpocząć z dniem 15.03.2016 r. Umówił się z pracodawcą na wynagrodzenie w wysokości 2000 zł brutto oraz premię uznaniową w wysokości 300 zł. Umowa miała być zawarta w pełnym wymiarze godzin na okres trzech miesięcy.

Uzupełnij umowę o pracę pana Jana (Załącznik nr 1).

Zadanie 3

Wynagrodzenie brutto pana Jana wynosiło 2000 zł. Ponadto w kwietniu i maju dostał on premię w wysokości 300zł. Oblicz ile zarobił pan Jan w ciągu trwania umowy.

Źródło: Wojciech Pacewicz/PAP

Banknoty i monety

Źródło: <http://marcinivsc.com/nauka-finansowa-dzieci/>

Drogi Uczniu dziś:

- poznasz pojęcia: waluta, moneta, banknot, bilon, awers, rewers,
- dowiesz się jaką funkcję pełni pieniądź,
- będziesz umiał obliczyć koszt zakupów oraz wydaną przez kasjera resztę.

Zadanie 1

Walutą obowiązującą w Polsce jest złoty. Uzupełnij:

1 zł = gr

5 zł = gr

2 zł = gr

0,15 zł = gr

Zadanie 2

Przeczytaj poniższy fragment książki pt.: „*Pinokio*” autorstwa *Carlo Collodi* a następnie zastanów się i odpowiedz na pytania:

- 1) Kogo spotkał Pinokio?
- 2) Po co były mu potrzebne pieniądze?
- 3) Co chciał sprzedać Pinokio, aby zdobyć potrzebną sumę?
- 4) Jak nazywały się pieniądze, którymi posługiwano się w kraju Pinokia?
- 5) Czy pieniądze są ludziom potrzebne?
- 6) Jaką funkcję pełni pieniądź?

„[...] Na tym plakacie ogniście czerwone litery tworzą napis: WIELKI TEATR MARIONETEK.

- Czy długo już trwa przedstawienie?

- Dopiero się zaczyna.
- Jaka jest cena biletu?
- Cztery soldy.

Pinokio, gnany chęcią obejrzenia przedstawienia, stracił poczucie przyzwoitości i zupełnie niezażenowany spytał obcego chłopca:

- Czy pożyczyłbyś mi do jutra cztery soldy?
- O tak, z miłą chęcią, ale właśnie dzisiaj nie mam pieniędzy – zakpił z Pinokia chłopiec.
- Może dałbyś cztery soldy za mój kubrak? – zaproponował pajacyk.
- A do czego byłby mi potrzebny papierowy kubraczek, który rozklei się przy pierwszym deszczu?
- A może wzięłbyś moje buty?
- Nadają się tylko na podpałkę.
- A jak ci się podoba moja czapeczka?
- Czapeczka ze skórki chleba – to doprawdy znakomita oferta, ale tylko dla myszy.

Pinokio kręcił się, jakby stał na rozżarzonych węglach. Miał w zanadru jeszcze jedną propozycję, ale nie miał odwagi jej złożyć. Zastanawiał się, wahał.

W końcu się zdecydował: - Czy dasz mi cztery soldy za ten nowiutki elementarz? [...]

- Ja mogę dać cztery soldy za ten elementarz – zaproponował handlarz starzyzną, który był świadkiem rozmowy.

Elementarz zmienił właściciela.”

Fragment książki Carlo Collodiego „Pinokio”, wyd. Zielona Sowa, Kraków 2009, s. 25.

Zadanie 3

Połącz linią napisy AWERS , REWERS z odpowiednim rysunkiem.

AWERS

REWERS

Zadanie 4

Uporządkuj monety i banknoty od najmniejszej do największej wartości wpisując przy nich numery.

Monety:

Banknoty:

Zadanie 5

Policz, ile pieniędzy jest w każdej skarbonce. Kto ma najwięcej pieniędzy, a kto najmniej?

Zosia

Ania

Marek

Odpowiedź:

.....

W banku

Drogi Uczniu dziś:

- dowiesz się co to jest bank,
- jaka jest działalność banków,
- będziesz umiał założyć rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy.

Banki to przedsiębiorstwa zajmujące się pośrednictwem finansowym polegającym na gromadzeniu depozytów i udzielaniu kredytów.

Współcześnie banki świadczą również inne usługi finansowe i ubezpieczeniowe. Dochodami banku są wpływy z odsetek od udzielanych kredytów oraz opłaty i prowizje pobierane od klientów za świadczone usługi.²

Jeśli chcesz korzystać z usług banku, możesz założyć konto osobiste (rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy - ROR). Banki prowadzą te rachunki dla osób, które przekazują na ten rachunek swoje stałe przychody pochodzące z wynagrodzeń, zasiłków, rent, emerytur itp.

Możesz założyć rachunek przez Internet lub udając się do placówki banku w twoim miejscu zamieszkania.

Oto kilka wskazówek dla ciebie:

1. Przygotuj sobie listę pytań do pracownika banku.
2. Zabierz ze sobą dowód tożsamości.
3. W banku poproś pracownika o pomoc w założeniu rachunku.
4. Wypełnij odpowiedni formularz – jako przykład *Załącznik nr 2*.
5. Po utworzeniu ROR otrzymasz plastikową kartę płatniczą i numer PIN.
 - Numeru PIN nie możesz nikomu udostępnić.
 - Kartą zapłacisz za zakupy i usługi w Polsce i na całym świecie oraz w Internecie.

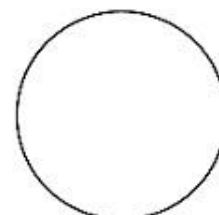
² <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/banki:3874100.html>

- Przy pomocy karty wypłacisz gotówkę z bankomatu, jak również wpłacisz gotówkę we wpłatomacie.
 - Jeśli bankomat „połknie” twoją kartę, zadzwoń na numer umieszczony na bankomacie i poinformuj o tym swój bank.
 - Jeśli źle wprowadziłeś PIN, użyj klawisza rezygnacji, jest to klawisz czerwony.
 - Gdy bankomat nie wyda ci pieniędzy lub nie wyda karty, zadzwoń do swojego banku.
 - Jeśli zgubiłeś swoją kartę, natychmiast poinformuj o tym swój bank w celu blokady karty.
6. Numer konta, nazwę banku udostępni pracodawcy w celu przekazywania twojego wynagrodzenia.
 7. Nigdy nie udostępniaj hasła, loginów do swoich kont.

Podstawowym źródłem dochodów dla większości rodzin (gospodarstw domowych) jest praca najemna, czyli zatrudnienie, za którą otrzymują płacę. Ale też ludzie mogą czerpać dochody z użytkowanego przez siebie gospodarstwa rolnego, z pracy na własny rachunek (np. prowadząc własną firmę, działalność gospodarczą). Część ludzi utrzymuje się z emerytur (np. ludzie starsi), rent (np. chorzy, osoby niepełnosprawne) lub innych zasiłków (np. bezrobotni). Można dochody czerpać również z wynajmu budynków, mieszkań, oszczędności w banku (odsetki).

Swoją pracę na zajęciach oceniam:

Oszczędzanie

Źródło: <http://edukacja-finansowa.info/jak-uczucoszczedzucpieniadze/>

Drogi Uczniu dziś:

- poznasz pojęcia: odsetki, procent prosty i składany, lokata, konto oszczędnościowe, rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy, kredyt, dług, debet,
- dowiesz się jak oszczędzać,
- będziesz umiał obliczyć: zysk, dochód z lokaty,
- będziesz wiedział czym różni się reklamowane oprocentowanie kredytu od rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

Oszczędzać możesz wodę, energię, gaz, żywność, papier, wówczas przyczyniasz się do ochrony środowiska w którym żyjesz. Planując swoje wydatki oszczędzasz pieniądze, które możesz wykorzystać w przyszłości. Oszczędzając pieniądze w banku, masz pewność, że będą one bezpieczne i możesz liczyć na dodatkowe zyski.

Jednym ze sposobów oszczędzania jest wpłacenie pieniędzy na **lokata terminową**, terminową - czyli na jakiś okres czasu. Może być to lokata kilkuletnia, roczna lub miesięczna. Ważne jest to, kiedy odsetki będą kapitalizowane, czyli doliczane do twojego kapitału - co miesiąc, kwartał, czy dopiero pod koniec trwania lokaty. Od tego zależy, ile zyskasz dodatkowo pieniędzy. Można powiedzieć, że lokata to „pożyczka”, której udzielamy bankom, a w zamian otrzymujemy określony zysk.

Jeśli wybierzesz konto oszczędnościowe, możesz wypłacać i wpłacać pieniądze w dowolnym czasie. Na koncie można przechowywać dowolną kwotę, a oszczędności są kapitalizowane na bieżąco, co oznacza ciągły przyrost odsetek. Zwykle oszczędzanie za pomocą konta oznacza trochę niższe odsetki niż na lokacie terminowej.

Zadanie 5

Wyobraź sobie sytuację, że masz 1000 zł które chcesz zainwestować na 10 lat. Masz do wyboru lokatę bankową o procencie prostym lub składanym. Co będzie dla ciebie korzystniejsze?

Wyszukaj potrzebne pojęcia w Internecie i zapisz odpowiedź.

Odpowiedź:.....

- ❖ *Procent składany służy głównie do obliczania kapitału, jaki będziemy posiadać na lokacie po określonym czasie. Wzór na obliczanie procentu składanego (czyli tego kapitału) ma postać:*

$$K = K_0 \left(1 + \frac{r}{100\%} \right)^m$$

Obliczanie kapitału końcowego (K), a także odsetek (różnica kapitału końcowego i początkowego) sprowadza się do podstawiania danych wartości do wzoru. Musimy jednak wiedzieć nie tylko co oznaczają poszczególne elementy, ale również obliczyć wcześniej niektóre z nich:

K – kapitał końcowy,

K_0 – kapitał początkowy,

r – oprocentowanie ($r = \frac{\text{dane oprocentowanie}}{\text{liczba kapitalizacji w roku}}$)

Do wzoru podstawiamy nie podane w zadaniu oprocentowanie (stopę procentową), ale oprocentowanie uzyskane po uwzględnieniu liczby kapitalizacji w roku (kapitalizacja jest doliczaniem odsetek do kapitału). W tym celu dzielimy dane w zadaniu oprocentowanie przez liczbę kapitalizacji:

m – liczba wszystkich kapitalizacji

(Liczbę wszystkich kapitalizacji otrzymamy mnożąc liczbę lat przez liczbę kapitalizacji w roku: $m = \text{liczba lat} \times \text{liczba kapitalizacji w roku}$).

Przykład:

200000zł zostało złożone na lokacie na trzy lata. Stopa procentowa lokaty wynosiła 5%, a odsetki były kapitalizowane co sześć miesięcy. Oblicz wartość kapitału na lokacie po trzech latach. Jaka wartość odsetek została zgromadzona w tym czasie?

dane:

$$K_0 = 200\,000 \text{ zł}$$

liczba lat: 3

liczba kapitalizacji w roku: 2

Ponieważ kapitalizacja odbywa się co 6 miesięcy, a rok ma 12 miesięcy, to liczba kapitalizacji w roku wynosi 2 (12 : 6 = 2).

$$r = 5\% \div 2 = 2,5\%$$

Oprocentowanie które podstawimy do wzoru (r), obliczamy zgodnie z przedstawionym wcześniej działaniem – dzielimy podaną stopę procentową przez liczbę kapitalizacji w roku (5% : 2).

$$m = 3 \cdot 2 = 6$$

Liczbę wszystkich kapitalizacji (m) obliczamy mnożąc liczbę lat (3), przez liczbę kapitalizacji w roku (2).

Podstawiamy dane (K_0 , r , m) do wzoru i obliczamy kapitał końcowy (K).

$$K = K_0 \left(1 + \frac{r}{100\%} \right)^m$$

$$K = 200000 \text{ zł} \left(1 + \frac{2,5\%}{100\%} \right)^6$$

$$K = 200000 \text{ zł} (1 + 0,025)^6$$

$$K = 200000 \text{ zł} (1,025)^6$$

$$K = 200000 \text{ zł} \cdot 1,16 \quad \leftarrow \text{Zaokrągliśmy wynik, do drugiego miejsca po przecinku.}$$

$$K = 232000 \text{ zł}$$

Obliczyliśmy kapitał końcowy (K). Mamy jeszcze obliczyć wartość odsetek. Odejmujemy więc kapitał końcowy od początkowego.

$$K - K_0 = 232000 \text{ zł} - 200000 \text{ zł} = 32000 \text{ zł}$$

Odpowiedź: Kapitał po trzech latach wynosi 232000zł. Zgromadzono 32 000zł odsetek.³

³ http://www.matematykam.pl/procent_skladany.html

Zadanie 6

Oblicz jaki dochód przyniesie po dwóch latach kapitał **2000 zł** ulokowany w banku na **6%**

w stosunku rocznym przy rocznej kapitalizacji.

Odpowiedź:.....

.....

.....

.....

Zadanie 7

Wpłacasz do banku **800 zł**.

Oprocentowanie wynosi **4%** w skali roku przy rocznej kapitalizacji odsetek.

Uzpełnij:

Stan konta będzie
wynosił:

po roku czasu zł,

po dwóch latach zł.

Zadanie 8

W sklepie z antykami wszystkie towary podrożały o **5%**.

Zegar przed podwyżką kosztował **150 zł**. Ile będzie kosztował zegar po podwyżce?

Odpowiedź:.....

.....

.....

.....

Wiesz już, że lokata pozwala na oszczędzanie. Zdarza się jednak, że na zakup na przykład mieszkania ludzie muszą brać **kredyt** ponieważ nie mają tak dużej kwoty pieniędzy. Jak myślisz czy pożyczając pieniądze z banku oddajemy tylko tyle ile pożyczaliśmy?

TAK

NIE

Banki jednak chcą by ich oferta wydawała się jak najbardziej korzystna dla klienta. Zdarza się, że oferowane oprocentowanie roczne kredytów jest zaniżane poprzez ukrycie kosztów na przykład w prowizjach, dodatkowych opłatach przygotowawczych lub ubezpieczeniu.

Przykład

Na podstawie reklamy kredytu odpowiedz na pytania.

Gwiezdna pożyczka!!!

- już od 1000 zł
- oprocentowanie tylko 8% w skali roku *
- bez zbędnych formalności

Nie czekaj! Przyjdź już dziś i skorzystaj z naszej super oferty!!!

* Całkowita kwota kredytu: 10 000 zł, czas obowiązywania umowy 12 miesięcy, 12 równych rat, stopa procentowa kredytu wynosi 8%, prowizja: 5% (500 zł), opłata przygotowawcza: 2% (200zł), ubezpieczenie kredytu: 1% (100zł), rzeczywista roczna stopa oprocentowania: 26,81%, całkowita kwota do zapłaty 11238,61zł.

Ile wynosi reklamowana stopa procentowa tego kredytu?

.....

.....

Wymień dodatkowe koszty tego kredytu:

.....

.....

.....

Co oznacza RRSO?

.....

.....

Ile wynosi RRSO?

.....

.....

Gdzie szukać informacji o RRSO?

.....

.....

Zadanie 9

Rozwiąż rebus i zapisz hasło.

+iej

w = p

+ ż

~~tka~~

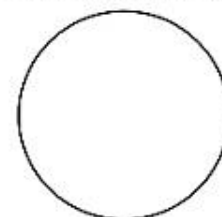

+życzać

~~maraficz~~

Hasło:

Swoją pracę na zajęciach oceniam:

Waluta EURO

Drogi Uczniu dziś:

- poznasz pojęcia: waluta obca, euro,
- dowiesz się gdzie możesz kupić obcą walutę,
- będziesz umiał przeliczyć cenę zakupu i sprzedaży danej waluty.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Banknoty_euro

Zadanie 1

Euro to wspólna waluta europejska obowiązująca w pewnych krajach wprowadzona w miejsce walut krajowych.

Wykres liniowy przedstawia kurs średni dla 1 EUR w miesiącu lutym. Na podstawie wykresu omów, jak kształtował się kurs euro w tym miesiącu?

Zadanie 2

Pan Bogdan zamierza wyjechać na wycieczkę do Niemiec i musi kupić euro. W lokalnej gazecie znalazł kurs tej waluty z dwóch kantorów. Oto wycinek z gazety:

Kurs walut		
EURO €	SKUP zł	SPRZEDAŻ zł
Kantor „Kontrakt”	4,20	4,35
Kantor „Adam”	4,23	4,38

Wydawaj z głową! Jak planować wydatki?

Dziś dowiesz się:

- jak podzielić wydatki,
- jak zaplanować wydatki,
- jak ograniczyć wydatki.

Źródło: http://www.4profitwv.pl/files/wyprzedaz/wyprzedaz_25.jpg

„Pieniądze nie są celem. Pieniądze nie mają wartości.

Wartość mają marzenia, które pieniądze pomogą zrealizować.”

Robert Kiyosaki

Pieniądze, które dostajemy lub zarabiamy chcemy spożytkować na konkretne cele. Na przykład na kino, słodczyce, ubrania, telefony, spotkania ze znajomymi. Ale gdyby tak wydawać bez zastanowienia, bardzo szybko okazałoby się, że już nie ma co wydawać, bo pieniądze się skończyły. Czy oznacza to, że jednak nie powinniśmy wydawać pieniędzy tylko trzymać je na koncie lub w skarbonce?

Absolutnie nie! Trzeba jednak zastanawiać się przy wydawaniu pieniędzy, a większe kwoty wydawać po dłuższym przemyśleniu.

Zadanie 1

Krzysiek raz w tygodniu dostaje od swoich rodziców 30 zł kieszonkowego. Niestety do tej pory często wydawał wszystko w ciągu pierwszych kilku dni, tak że nic nie zostawało mu pod koniec tygodnia. Pomyślał, że podzieli swoje wydatki na te, które musi ponieść (**wydatki stałe**) oraz te niespodziewane (**wydatki zmienne**).

I. Podziel wydatki Krzysia na stałe i zmienne.

Wydatki:

- ✓ doładowanie telefonu – 10 zł raz na tydzień,
- ✓ słodczyce i jedzenie w szkole –około 8 zł w tygodniu,
- ✓ czasopismo – 2zł w tygodniu,
- ✓ rzeczy do szkoły – około 3zł w tygodniu
- ✓ napoje – około 7zł w tygodniu.